

SESAME

Schilderijenproject 2022-2023 Leuven Centraal
Schilderijenensemble NEBULA

SESAME betekent in deze projectcontext niet zozeer een ontsnappingsplan ontwerpen om de grot te openen en te vluchten zoals gekend uit de avonturenverhalen van de rovers rond Ali Baba. **SESAME** is het openen van een ontmoeting: door een 'waar' gesprek en in elkaars ogen te kijken, duikelen in het innerlijk veld van de ander, van elkaar, van het alles.

Zeven kunstenaar-gevangenen en KNEPH realiseerden vier grote schilderijenensembles voor vier kleine cellen waar sinds corona virtueel bezoek werd toegelaten. Het intense proces garandeerde geen censuurtoepassing en creatie vanuit persoonlijke opinies en biografie. Via reflectie, bevraging, experiment, beleving, onderzoek, technische en kunsthistorisch leerproces transcendeerde het individuele naar het universele.

Functioneel aspect van dit project is: de aankleding van de lege ruimte, de akoestiek bevorderen maar intensioneel is het vooral een kans tot expressie van de schilders en inspiratie kunnen bieden aan de sprekers tijdens het virtueel bezoek in het kader van verbetering van affectieve contacten tussen de gevangenen en de buitenwereld.

De verhalen, zowel de documentaire duiding als de fabulaties, zijn beschikbaar ter plekke in de bezoekkamers in het Nederlands, Frans en Engels en begeleiden de geschilderde beelden met sterke inhoud.

Onze dank voor dit project gaat uit naar:

- De schilders
- De begeleidende kunstenaars van KNEPH: Ilse, Theo en Douwe.
- Coördinatie: Anne.
- Documentairemakers intern gebruik: Jail TV en Kompas.
- Financiering: CAW Oost-Brabant.

Schilderijenensemble NEBULA

magisch versus logisch-empirisch/ wetenschappelijk denken
schilder NEBULA heeft Interesse in de kunst van de Renaissance

De moderne mens en de kosmos!

De mens probeert zichzelf en de kosmos te begrijpen. Niet alles is te verklaren vanuit oorzaak en gevolg.

Hoe rationeel is de mens?

Er wordt beweerd dat wat de mens "mens" maakt, zijn (zelf)bewustzijn is. Een mens kan redeneren met zijn brein, kan logische conclusies trekken, kan op een empirische wetenschappelijke manier fenomenen ontraadselen, heeft een moreel besef en heeft een vrije wil, kan de natuur omvormen en gebruiken, spreekt een taal, kan doelgericht handelen

Hoe irrationeel is de mens?

Denken en handelen vanuit intuïtie, gevoelens, ervaringen, verbondenheid met alles wat ons omringt, en niet op basis van feiten en kennis. Dit wordt dikwijls als een gebrek aan objectiviteit gezien. Maar de kracht van fantasie en van magisch denken is zeer belangrijk.

De schilder is een professionele Fantasy Artist, een digitale kunstenaar. Zie: King's Book of Kings in Farsi.

Gandhi staat tussen de lijst van empirische wetenschappers! De schilder worstelt met het machtsmisbruik door religies en Gandhi bedrijft politiek zeggende dat hij in zich alle wereldreligies integreert. Machtsmisbruik, tolerantie en het verschil tussen religie en spiritualiteit werden intens bevraagd tijdens het schilderen. Kennis is niet genoeg. Om de crisis van de aarde om te keren is wijsheid, kritische zin en compassie nodig.

Citaat Einstein: Ik ben een diepreligieuze ongelovige.

Commentaarschilderijen NEBULA

Stephen William Hawkins (1942 – 2018)

Brits natuurkundige, kosmoloog en wiskundige.

Schilder NEBULA:

There is no boundary in universe. There is no perfection in universe.

Big Bang

Al zat astrofysicus Stephen Hawkins in een rolstoel, wist hij via zijn geest de eindeloze kosmos te verkennen. Als wetenschapper was hij vooral geïnteresseerd in de schepping. Hij stelde zichzelf continu vragen als: “Waar komen we vandaan? Wat is ons doel? Zijn we alleen in het universum?”. Die vragen beantwoordde hij keer op keer als wetenschapper met de BIG BANG theorie tot grote ergernis van religieuze critici. Hawkins verkondigde luidkeels het idee dat het universum ontstond door een grote knal. Met de oerknal zouden ook de ruimte en tijd zijn ontstaan. “Dan is het onmogelijk dat er een maker bestond, er was geen tijd voor de knal waarin die maker kon bestaan.”

Hawkins schrijft dit niet om gelovigen te beledigen. Hij denkt vanuit empirische natuurwetten.

Het mysterie van de zwarte gaten verklaart Hawkins als een plek in het heelal waar de zwaartekracht zó sterk is dat zelfs iets dat met de lichtsnelheid beweegt, niet aan die plek kan ontsnappen en erdoor wordt verzwolgen.

Isaac Newton (1643 –1727)

Brits natuurkundige, filosoof, theoloog, wiskundige, sterrenkundige en alchemist.

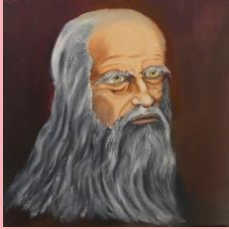
Vader van de moderne wetenschap.

Schilder NEBULA:

I will never sleep under an apple tree again

Zwaartekracht

Volgens de legende kwam Newton in 1666 op het idee van de zwaartekracht toen hij onder een appelboom zat te piekeren over de reden waarom de Maan rond de Aarde draait toen een appel op zijn hoofd viel. Hij bedacht dat de reden waarom appels naar beneden vallen, dezelfde reden is waarom de maan om de aarde blijft draaien. Die reden noemen we de zwaartekracht. Zowel de appel als de maan worden door de aarde aangetrokken. Dankzij Newtons wet van de universele zwaartekracht is het ook mogelijk om op een wiskundig onderbouwde manier de beweging van de planeten rond de zon te verklaren.

Leonardo Da Vinci (1452 – 1579)

Italiaanse humanist en homo universalis tijdens de Italiaanse renaissance.

Schilder NEBULA:

Let there be Light to reflect Reality

Uomo Universale

Hij schilderde onder andere de Mona Lisa, maar naast kunstenaar was hij ook uitvinder en wetenschapper. Hij vond het duikpak uit, de fiets, een tank, en talloze machines om mee te vliegen. Tenminste: hij ontwierp ze op papier, maar maakte ze nooit in het echt.

Ervaringsgericht

Slechts één ding interesseerde hem: de realiteit. Leonardo was ervan overtuigd dat de gebruikelijke manier van kennisvergaring in de 15e eeuw, weinig echte kennis bood. Om de wereld te begrijpen, deed men in deze tijd van sterke geloofsijver een beroep op de bijbel en kerkelijke tradities. Het is door actief in de wereld te staan dat men het leven op aarde kan begrijpen en praktisch kan verbeteren. Hij wilde het object zelf leren kennen en begon – vooruitlopend op wetenschappelijke methoden – nauwkeurig te observeren, te experimenteren en bovenal hele simpele vragen te stellen. Hoe vliegt een vogel? Hoe beweegt een hand? Waarom is de lucht blauw? Waarom liggen er resten van zeedieren op een berg? De vraag stellen is één, hem beantwoorden is iets anders en al zeker wanneer traditionele kennis onbevredigend is.

Saper Vedere: ‘Weet hoe te kijken’

Het dwong Da Vinci tot nieuwe onderzoeksmethoden, met name vooral goed waarnemen van fenomenen als basis van een theoretische verklaring. Om iets van vliegen te begrijpen, tekende hij heel precies alle bewegingen van de vogel. En om waarheidsgetrouw te tekenen, wilde hij eerst zijn object begrijpen.

Leonardo zag overal patronen en verbindingen (tussen een waterkolk en een bloem, tussen de bloedsomloop en rivieren). Hij combineerde logisch denken met schoonheid, was gefascineerd door paradoxen en onduidelijkheid. Hij toetste zijn kennis aan praktijkonderzoek. Hij had leefregels om niet alleen zijn geest maar ook zijn lichaam gezond en krachtig te houden. Da Vinci wilde vooral alles zelf onderzoeken en ervaren. En de zintuigen – meer specifiek de ogen – zijn daartoe het belangrijkste instrumenten. Hierin week hij af van andere humanisten, die niet de zintuigen maar de rede als bron van kennis zagen.

Da Vinci, als astronoom, was erg geïnteresseerd in de verschijning en de verdwijning van planeten. Hij deed serieus onderzoek naar de overdracht van licht van één hemellichaam naar een ander hemellichaam. Hij was de eerste in het Westen die beseftte dat de maan licht reflecteerde. En dat de aarde ook licht reflecteert.

Richard Dawkins (1941)

Brits etholoog, evolutiebioloog en populair wetenschappelijk auteur.

*RICHARD DAWKINS, Brief Candle in the Dark: My Life in Science, 2015.

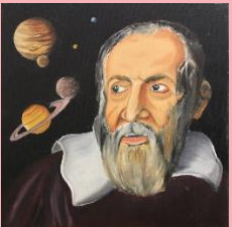
**Schilder NEBULA:
Brief Candle in the Dark**

Evolutieleer

Dawkins is een van de bekendste moderne schrijvers over de evolutietheorie.

Dawkins staat bekend om zijn kritiek op het creationisme. Hij pleit tegen de horlogemaker-analogie: een argument voor het bestaan van een bovennatuurlijke schepper op basis van de complexiteit van levende organismen. Hij vergelijkt de evolutie met een blinde horlogemaker in die zin dat reproductie, mutatie en selectie ongeleide processen zijn.

Op de vraag waarom de mens zo goed is in wat hij doet, bestaat volgens Dawkins slechts één antwoord: de darwinistische evolutieleer. Zijn kennis en capaciteiten zijn het gevolg van de verzamelde wijsheid van zijn voorouders. 'Niet een wijsheid', schrijft hij, 'die ze hebben aangeleerd of verworven, maar een wijsheid die ze toevallig hebben gevonden door willekeurige mutaties, een wijsheid die selectief is en die niet-willekeurig werd opgeslagen in de genetische databank van de soort. Het hele darwinistische circus is afhankelijk van het bestaan van erfelijkheid. De natuurlijke selectie is een heel eenvoudig proces. De gevolgen ervan zijn wel uiterst complex. Wij worden gestuurd door onze genen; evolutie is blind en meedogenloos, en geen enkel levend wezen heeft ook maar iets wat op wilsbeschikking lijkt. Geen wonder dat Dawkins door zijn uitspraken vijanden maakt in religieuze kringen.

Galileo Galilei (1564 – 1642)

Italiaanse astronoom, natuurkundige en filosoof.

**Schilder NEBULA:
Champion of Enlightenment**

Heliocentrisme

Galilei bouwde verder op de theorieën van Nikolaas Copernicus die poneerde dat de zon het centrum is waarrond de aarde en de planeten draaien. Dit was in strijd met de astronomische kennis van die tijd. Men geloofde dat de zon en andere planeten om de aarde draaien en dat de aarde het middelpunt van het universum was.

Galileo heeft als eerste met een zelfgebouwde telescoop in de ruimte kunnen kijken. Hij ontdekte als empirische onderzoeker het bijzondere maanlandschap van bergen, dalen, kraters en vlakten op de maan.

Hij nam de vier manen van Jupiter waar: Io, Europa, Ganymedes en Callisto. Toen hij naar de zon keek, zag hij donkere vlekken. Hij bestudeerde de zonnevlekken een tijdlang en noteerde zijn observaties nauwkeurig aangevuld met inkttekeningen.

Galileo heeft de banen van de planeten doorheen het hemelgewelf lang en nauwkeurig bestudeerd. Omdat hij meetkunde had gestudeerd kon hij nauwkeurige berekeningen maken van de banen van alle planeten. Uiteindelijk bewees hij met zijn berekeningen dat alle planeten in een baan om de zon draaien.

Galileo's natuurwetenschappelijke wetten van het universum waren een bedreiging van het creationistische geloof dat de kerk onderwees wat onvermijdelijk leidde tot een conflict met de leiders van de Katholieke Kerk.

Mahatma Gandhi (1869 – 1948)

Indiase jurist en politicus die nationaal en spiritueel leider werd in de onafhankelijkheidsstrijd van India.

Schilder NEBULA:

When Darkness takes over, just light a candle

Verbeter de wereld, begin bij jezelf

Gandhi was een van de grondleggers van de moderne staat India en voorstander van actieve geweldloosheid als middel voor revolutie. Gandhi spande zich ook in voor verzoening tussen hindoes en moslims in India.

Gandhi had een diepe belangstelling voor het observeren van sterren - een proces dat hij als een diepe spirituele ervaring beschouwde. Het gebruik van nieuwe technologie bracht hem dicht bij de mysteries van het universum.

In 1932 schreef Gandhi: "Als we naar de hemel kijken, krijgen we een indruk van oneindigheid, zuiverheid, orde en grootsheid die ons zuivert. Het kan zijn dat als de mens ooit andere planeten betreedt men dezelfde ervaring van goed en kwaad zal ervaren als hier op aarde. Maar werkelijk goddelijk is de vredige invloed van hun schoonheid en koelte op deze grote afstand. Het doet er niet toe waar we ons bevinden op het moment dat we de eenheid van het heelal beleven."

Op 63-jarige leeftijd hervatte Mahatma Gandhi zijn enthousiaste studie van de sterren en betreurde hij het dat hij zich er niet meer aan had kunnen wijden. "Elke nacht kijk ik naar de sterren en geniet daar enorm van. Ik ben op hoge leeftijd wakker geworden. Maar wat kan het voor kwaad om zelfs op het sterfbed wakker te worden als het kijken naar de sterren je helpt een glimp van de ziel op te vangen?"

Marie Curie (1867-1934)

Pools-Frans schei- en natuurkundige.

Schilder NEBULA:

Genius is not in Gender

Pionier op het gebied van de radioactiviteit / ontdekte de elementen polonium en radium

Marie Curie was als natuur- en wiskundige de eerste vrouw die de Nobelprijs won en de enige vrouw ooit die de prijs een tweede keer in ontvangst mocht nemen. Samen met haar man deed Curie voor het eerst systematisch onderzoek naar radioactiviteit. Haar toewijding aan de wetenschap en het onderwijs was onuitputtelijk maar door de constante blootstelling aan radioactief materiaal overleed ze uiteindelijk aan leukemie.

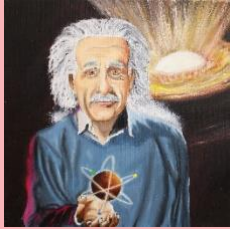
Het atoomtijdperk is begonnen

Marie Curie, een jonge arme Poolse, die met de net zo arme en even jonge Franse professor Pierre Curie was getrouwd, koos de geheimzinnige stralen van materie tot onderwerp voor haar onderzoek. Zij ontdekte het verschijnsel radioactiviteit: sommige stoffen in de natuur ontbinden zichzelf en zenden daarbij stralen uit die energie bezitten. Ze vermoedde dat die stralingen zelfs geneeskrachtig waren voor behandeling van lupus en kanker.

Ze zei in een toespraak: '... radium zou in misdadige handen zeer gevaarlijk kunnen worden. Dit werpt de vraag op of de mensheid rijp genoeg is om de natuurgeheimen te benutten of dat de ontdekkingen juist schadelijk voor haar zijn. Machtige ontploffingsstoffen hebben de mensen vergund om grote werken tot stand te brengen. Maar tegelijk zijn zij een verschrikkelijk vernietigingswerktuig in de handen van grote misdadigers, die de volken in oorlogen jagen.'

Haar hele leven had Marie Curie tegenover de geheimen der natuur gestaan als een kind tegenover een sprookjeswereld.

Reeds in oude tijden begon de mens na te denken over zichzelf en het heelal. Griekse filosofen namen aan dat de stof bestond uit zeer kleine, onzichtbare deeltjes, die elk ondeelbaar waren. Daarom noemden zij die deeltjes 'atoom' - (Oudgrieks: ἄτομος, atomos)-, wat 'ondeelbaar' betekent. De grondstoffen in de natuur waren uit verschillende groeperingen van deze atomen samengesteld. De middeleeuwse alchemisten ervoeren tot hun spijt dat het onmogelijk was om het ene element in het andere om te zetten. Al hun pogingen om goud te maken uit minder edele metalen liepen op niets uit. Sindsdien gold de stof als onveranderlijk en onsplijtbaar. De Curies waren de eersten, die de stof ontdeed van zijn schijnbare starheid. In het uranium ontdekte Marie Curie 'de stortvloed der atoomverandering', zoals zij het uitdrukte.

Albert Einstein (1879 – 1955)

Duits-Zwitsers-Amerikaanse theoretisch natuurkundige.

Schilder NEBULA:

$$E = mc^2$$

Alles is beweging

Nog maar recent hebben wetenschappers de zwaartekrachtgolven kunnen registreren waarover Einstein in 1916 schreef in zijn poging zwaartekracht te kunnen begrijpen. Hij beschreef de golven als "rimpels in het weefsel van ruimtetijd.". Dit opende een nieuwe blik op de kosmos.

Het krimpen en uitdeinen van de kosmos

Einsteins theorie bouwt voort op zijn algemene relativiteitstheorie en zegt dat deze golven bewegen in een vacuüm aan de snelheid van het licht en dat ze de ruimte laten rimpelen. Ze ontstaan wanneer grote objecten, zoals bijvoorbeeld sterren, zich verplaatsen. Ze comprimeren en rekken de ruimte uit en worden als de dragers van de gravitatiestraling beschouwd. Vaak wordt de vergelijking gemaakt met de kringen die zich vormen wanneer een steen in het water gegooid wordt.

“Ik ben een strijdlustige pacifist’.”

Einstein blijft verder leven in onze herinnering als de man met het wijze warrige hoofd met een witte bos lange, ongekamde haren en een borstelige snor, kortom de look van een wereldvreemde professor, zoals professor Gobelijn, maar het tegendeel was waar: hij was alert en zeer betrokken bij het wereldgebeuren. Einstein was in wezen pacifist.

“Er zijn maar twee dingen oneindig groot: het heelal en de stomzinnigheid van de mens.”

Hij geraakte betrokken bij de ontwikkeling van de atoombom. De eerste proef in de Nevada Woestijn deed hem beseffen dat het op zijn zachtst uitgedrukt onethisch is om deze helse krachten op het mensdom los te laten. Ondanks zijn pacifistische kon hij niet verhinderen dat de Amerikanen dat moordwapen gebruikten tegen Japan.

“Fantasie is belangrijker dan kennis, want kennis is begrensd.”

Fantaseren was een belangrijk middel voor Einstein om oplossingen te vinden. Dankzij zijn vioolspel kon hij de donkerte en mistroostigheid in hem veranderen in een levensnoodzakelijk moment van ongedwongenheid en ontmoeting met anderen.

ZINVOLHEID evaluatieopmerkingen van de schilders

Het schildersatelier was een uitlaatklep. Alles blijft malen in het hoofd, dat ontploft soms bijna, en echt kunnen spreken over wat er gebeurd is of wat dit teweeg bracht voor mezelf of anderen, is niet mogelijk. Met kunst werken is anders dan therapie, het gaat veel dieper.

In de gevangenis word ik gedwongen om tot rust te komen. Ik wil die tijd benutten om te veranderen. En dat kan door inzicht te verwerven. Via kunst kan ik dit doen. In het atelier is er stilte.

Door te tekenen komt er emotioneel veel los dat ik aan niemand anders kon toevertrouwen. We werken samen in dezelfde ruimte en met deze mensen kan ik me laten zien. Een serieuze babbel, iets samen oplossen Dat doet veel.

Verlies van menselijkheid is een feit. Anderen bekijken u als een monster. Ik heb ook een afschuw van mezelf, ik zit hier niet voor niks. Maar ben ik geen mens meer? Ik wist niet dat ik ook iets kan vertellen, maar het gebeurt in het atelier vanzelf.

Een ontsnappingskans van de gevangenisituatie: binnen de muren is het overleven, op alle gebied. Met fantasie en beelden maken zit ik nog wel met mijn lijf vast maar mijn geest kan bewegen. De omgevingscontext is anders.

Kunst maakt alles mooier. Het leven wordt draaglijker, zeker hier waar alles ingeperkt wordt.

We worden (door ons verleden) gecategoriseerd, we zijn killers of misdadigers en blijven dat. Maar verandering kan ook, of, ik weet dat eigenlijk niet, ik hoop dat. Het is een wake up call voor onszelf en voor de instelling, dat we mensen zijn.

In de gevangenis voel ik me een gedrild mens. Door wat ik doe, zeg, denk, voel hier in het atelier, ben ik geen object meer, ben ik niet meer ontmenselijkt.

Sociale band met de maatschappij (re-integratie) kan door culturele en persoonlijke groei. Dat is een universeel recht van de mens.

Vanaf het eerste moment was het magisch wat er gebeurde in het atelier. We bouwden bruggen, we maakten connecties

Het was meer dan bezigheid of recreatie. Onze weerbaarheid groeide.

Kunst maken is veelzijdig: niet alleen technisch bijleren, ook creatief en kritisch denken werd gestimuleerd. En het is ook sociaal: open staan voor wat anderen denken en doen.

